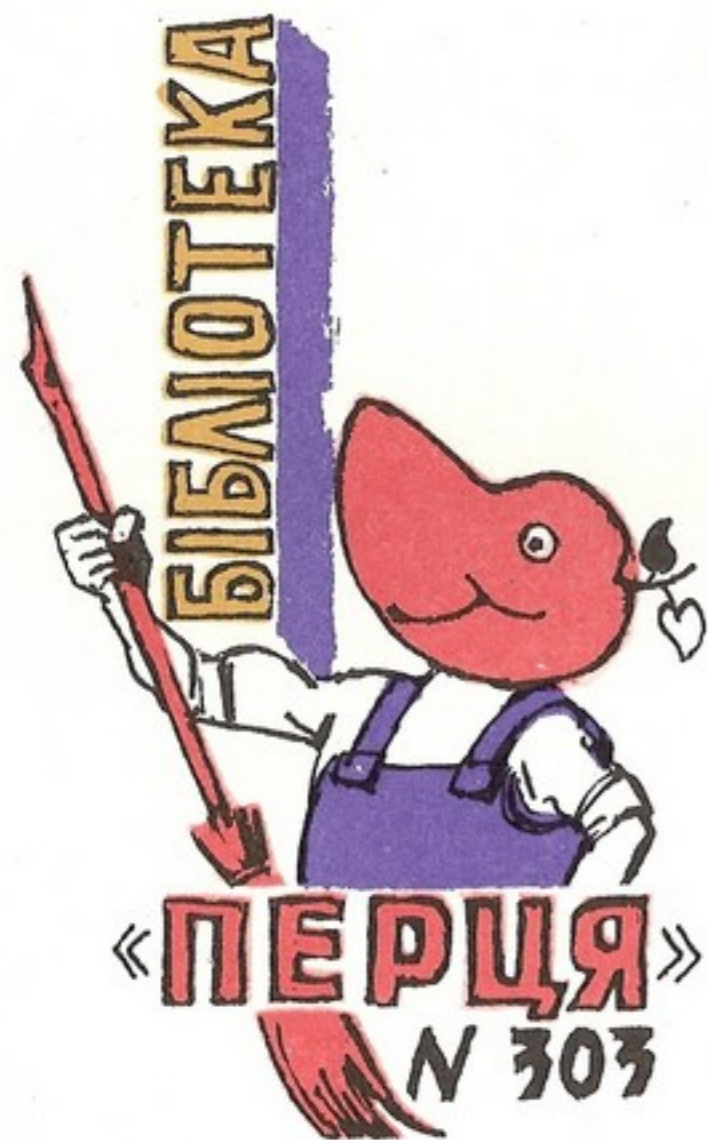

10 к.

Анатолій ШЕВЧЕНКО

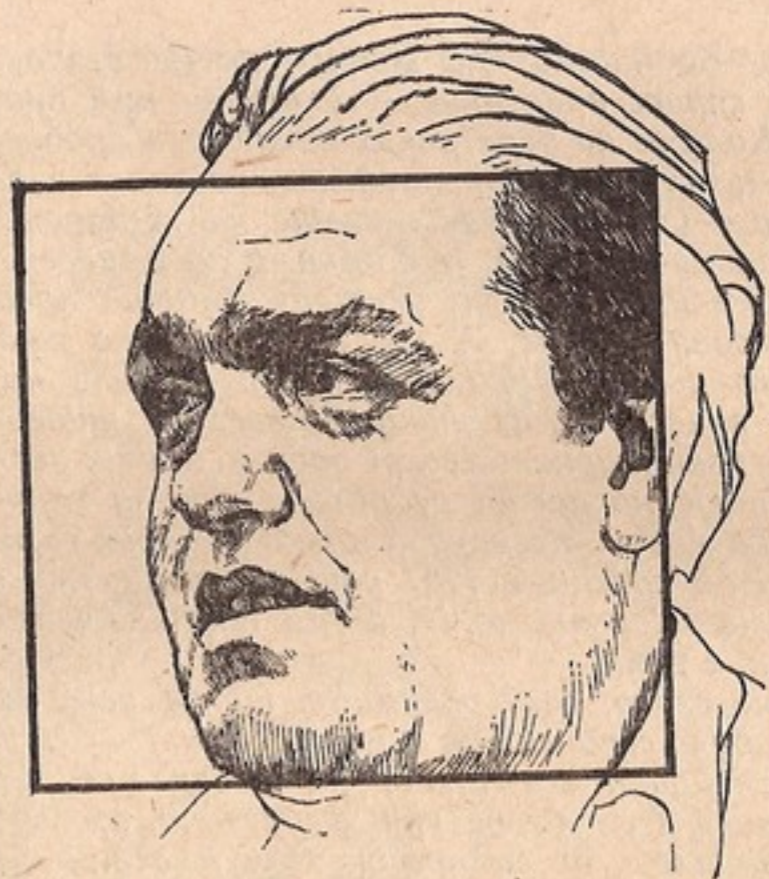
У ПОШУКАХ БРАТІВ
ПО РОЗУМУ

(Пристрасті людські)

ІЛЮСТРАЦІЇ К. ЗАРУБИ

КИЇВ. ВИДАВНИЦТВО «РАДЯНСЬКА УКРАЇНА»
1985

Дружній шарж

ПРИРОДА БЕРЕ СВОЄ!..

Дехто — і то люди, зважте, цілком серйозні! — твердить, що гумористи просто так собі, ні сіло, ні впало, на світі не беруться, що гумористом народитися треба. У зв'язку з цим витикається одне питаннячко: чому ж тоді, народившись у 1932 році, Анатолій Шевченко тільки тепер, року 1985, видає оце свою першу книжку гумору?!

На це були, звичайно, причини. Одразу ж по народженні Анатолій лише тому за гумор не засів, що поставив собі за мету спершу до стільця, а потім і до стола дорости, аби могли по-справжньому за це серйозне діло

засісти. Бо писати «на коліні», як це дехто, бува, на шкоду справі практикує,—такого за ним зроду не велося. Коли ж по двох роках почав уже пробувати самостійно на стілець видряпуватися, довелося в мандри вирушати — із села Софіївки, що на Дніпропетровщині, перемандрував разом із батьками до Кривого Рога. Тут на руднику ім. Кірова успішно закінчив почату іще в селі справу — виріс. А заодно й середню школу закінчив. По цьому з шкільної партії пересів на студентську — вчився на філфаку Київського університету. А далі — роки журналістської роботи, з яких десять останніх працює на посаді редактора відділу журналу «Українська мова і література в школі»; крім того виступав у пресі як критик, в 1967 році видав книжку оповідань і нарисів «Червоні коні», а там настала черга й інших книжок, а там...

Одне слово, самі розумієте, що за усім цим просто ніколи було серйозно за гумор засісти...

Але природа все-таки брала своє: час од часу друком з'являлися його літературні фейлетони, аж поки нарешті не дійшло й до гуморесок. Сам Анатолій Якович пояснює це так: «Від літературних фейлетонів легко перейшов на гуморески. Писав їх здебільшого тоді, коли було скрутно — в такий спосіб знаходив душевну рівновагу».

Значить, правду кажуть, що нема лиха без добра: це ж виходить, що якби не оте «скрутно», то (аж страшно подумати!), будучи уродженим гумористом, у чім ви й самі тепер можете переконатися, Анатолій Шевченко міг би за гуморески й не взятися?!

Але, гадаємо, цього все-таки не сталося б — природа все одно дала б про себе знати.

Хай же вона дає йому наснагу іще не для одної веселої книжки!

Дм. МОЛЯКЕВИЧ.

ЛИСТ ІНОПЛАНЕТЯНИНА ДО ЗЕМЛЯНИНА

Дорогий друже Петю!

Ти, мабуть, чув, що мене пришельці з космосу забрали на свою «тарілку» й вивезли з собою. Дякуй жінці, бо якби вона тоді не потягла тебе із скверика додому, був би й ти тут. Я, як завжди, напівлежав на лавочці, нікого не чіпав, та раптом хтось почав мене торсати, ляскати по обличчю. Я розплющив очі і побачив біля себе якихось фантастичних істот. Трохи віддалік стояла «тарілка», вже заведена. Я хотів був щось сказати, як вони підхопили мене за руки-ноги й понесли, потім прикрили обличчя ганчіркою — і я ніби провалився. Пам'ятаю тільки, щось шпигонуло в ніс — таке, як нашатир.

Коли отямився, нічого не міг зрозуміти. Спитав: «Де я?» Кажуть (по-нашому): «На іншій планеті». І справді: тут багато такого, що зовсім не схоже на наше земне життя. Планета ця невелика, вся обгороджена високим муром. Її мешканці ходять у всьому білому, а мене одягли в смугастий халат — мабуть, щоб легше було відрізнити од своїх. Виходити за мур не можна, бо там уже відкритий космос — так пояснив один з їхніх. Що характерно: нема жодного магазину чи кіоска. Хоч куди поткнешся, — скрізь написано «Кабінет». (Пам'ятаєш, ми пили вино з такою назвою, Микола-аристократ з другого під'їзду припер).

І ще мене вразила гостинність тутешніх жителів. Коли я оговтався, завели мене до одного з таких кабінетів. Тут я, Петю, пошкодував, що тебе не було поруч. Уявляєш: довжелезний стіл, метрів зо три, і весь заставлений пляшками, причому нашими, земними — і «Пшенична», і «Екстра», і «Чернігівська», і «Сибірська», і «Житомирська», і навіть «Горілка з перцем» (я подумав: оце через те у нас її тепер не знайдеш — усю сюди

вивозять). Тут же огірочки малосольні і — не повіриш! — банка розсолу. Ну, я розхвилювався, хотів був полізти в кишені, а їх же в халаті чортма. Та вони чомно так, лагідно кажуть, причому знову по-нашому: «Не турбуйтеся, у нас безкоштовно, пийте, скільки душа прийме». От, думаю, живуть! Я два фужери одним духом ковтнув, — спочатку «Пшеничної», а потім — з перцем. І питаю: «А шмурдяка у вас часом нема?» Що тут скоїлося! Вони оточили мене, всі з блокнотиками — просять: «Поясніть, будь ласка, що це таке». Е-е, думаю, хоч і подекують, що ви навіть вищі за розвитком од нас, але теж не все знаєте. Я їм розтлумачив: шмурдяк — це загальна назва всіх дешевих вин на Землі: «Білого міцного», «Плодоягідного», «Лиманського» тощо. Вони аж язиками прицмокували — сподобалося, видать. І відтоді мене інакше й не кличуть: «Федір Шмурдяк, у кабінет такий-то».

Але, дорогий Петю, не пішло мені тоді це питво. Як почало нудити — душу вивертало кілька днів. І досі гикаю. Це, пояснили, у мене організм важко пристосовується до нових умов — у них тут зовсім інша атмосфера.

І ще одним спостереженням хочу поділитися з тобою. Про нас у конторі що казали? І відсталі ми, і сякі-такі. А тут, коли обстежили мене, одностайно заявили: прогресуючий. Не такі ми вже погані, як там, на Землі, про нас думають!

На цьому буду кінчати. Скучив за тобою, друже, і навіть за жінкою. Все ж таки вдома краще. Люби, Петю, нашу Землю й не тиняйся по скверах, коли гудеш, як телеграфний стовп. Твій друг Федір Шмурдяк.

P. S. Оце тільки-но дізнався, як називається ця планета: Глеваха *. Щоеь ніби знайома, а згадати не можу.

* Глеваха — селище під Києвом, де міститься лікарня для алкоголік.

У ПОШУКАХ БРАТІВ ПО РОЗУМУ

Вичитавши в одній науково-популярній книжці з серії «Люди і космос» думку про те, що пошук позаземних цивілізацій, братів по розуму — справа кожного землянина, скромний службовець Петро Федорович під час наради у завідуючого відділом дуже замислився над цією проблемою. А що — він теж може зробити свій внесок у науку. Якщо це справа кожного, то, виходить, і його. Дарма, що він не спеціаліст з астрономії і взагалі не вчений. Он Свіфт також не був ніяким спеціалістом, а тільки письменником і все ж зумів передбачити, що у Марса є два супутники...

Петра Федоровича ще з дитинства страшенно інтригували всілякі повідомлення про те, що нашу Землю час

од часу відвідують пришельці з інших світів. Але от біда: ніхто не може, як кажуть, застукати їх на гарячому і ввійти з ними в безпосередній контакт.

І враз Петра Федоровича щось ніби підкинуло, в нього аж у грудях похололо. «Еврика!» — ледь не вигукнув він, але вчасно стримався. Могло ж бути, що він уже давно й не раз зустрічався з космічними пришельцями, але просто не надавав цьому значення. Та от навіть позавчора, в гастрономі, коли стояв у черзі за ліверною ковбасою, якийсь дивний чоловік весь час галасував і повторював: «Я думав, що тут краще, що тут порядок... Якби знав — і не летів би. У нас такого давно нема...» Де це «в нас»? Га? «І не летів би» — звідки? Ну, що було спитати: а хто ви, шановний?.. Ех, телепень!

Він перебирав у пам'яті різні випадки зі свого життя і дедалі більше переконувався, що пришельців із космосу аж кишить на Землі. Ну, ось узяти хоч би його безпосереднього начальника Миколу Дмитровича. Він же взагалі на нормальну земну людину не схожий. Як увійде в раж, завжди кричить одне й те ж: «Коли я був там, — і пальцем у стелю показує, — я на всіх плював». Або власна дружина. Вона хоч і каже, що народилася й виросла на Полтавщині, але такі коники викидає, що ніякими земними законами не поясниш. Ось уже років із десять у нього таке враження, що вона втягує його в «чорну дірку», про яку так багато пишуть нині астрофізики... Уже й з міліції приходили, розпитували про її спосіб життя... А який, до біса, той спосіб? Ночами десь пропадає, а прийде під ранок, ляже й довго не спить, сама собі всміхається. Якось запитав у неї, де була, вона зневажливо кинула: «Мовчи, абориген нещасний». Це він — абориген, а вона тоді хто? Ясно, з пришельців...

А що вже казати про сусіда — той взагалі точну ін-

формацію видає. Як він раніше цього не зауважив? Коли нап'ється, виходить у коридор і співає: «Ми-и діти га-а-лактики...» Правду кажуть: що в тверезого на умі, те в п'яного на язиці.

Усе, поклав собі Петро Федорович, — за першої ж нагоди зайду з ними в контакт. Щоправда, одного разу він спробував був порозумітися з подібними типами (тепер він упевнений, що то були пришельці), але нічого з того не вийшло. Якось під сьому годину забіг до магазину горілчаних виробів. Натовп там зібрався, як на стадіоні. Усі збуджені, очі горять якимсь неземним вогнем. Розмовляють явно закодованою мовою: «кранти», «вріжемо», «булди», «гоп-стоп», «чувак», «лти». Видно, в них одне слово означає більше, ніж у нас ціле речення. Він підійшов до одного з них, що стояв ближче до віконця, й пошепки попросив: «Візьміть і мене до своєї компанії». Той тільки презирливо процідив крізь зуби: «Злиняй, у нас команда вже сформована». Невже вони так далеко зайшли в своєму розвитку, що й спілкуватися з нами, аборигенами, не хочуть?

Заглиблений у свої космічні роздуми, Петро Федорович не одразу збагнув, що до нього звертається начальник. Микола Дмитрович вичікувально й пильно дивився на свого підлеглого. Відтак показав на якийсь папірець, що лежав перед ним, і закричав: «Коли я був там...»

Петро Федорович, радісно вигукнувши фальцетом: «Брате по розуму!», — кинувся йому на шию.

СИГНАЛ ІЗ ВСЕСВІТУ

Радіоаматором Петро Федорович став через ту ж таки космогонію. Не дають йому спокійно спати думки про всілякі туманності Андромеди, НЛО, позаземні цивілізації. Так кортить одержати вісточку з тих далеких світів...

І ось, нарешті, щось засвітилося в цьому темному лабіринті. Уже кілька місяців він своїм короткохвильовим приймачем у один і той же час ранніми ранками ловить однотипні сигнали. Не інакше як звідти — з космосу сигналять... Резонно розміркувавши, що в основі всієї світобудови лежать закони математики, Петро Федорович вирішив радіосигнали перевести на мову цифр.

Це йому вдалося досить легко. Але ж як тепер прочитати ці цифри? Яка в них закладена інформація?

Довго сушив голову над цим питанням наш герой, аж врешті його осяяло. Спочатку він під кожну цифру підставив літери латинської абетки — подумав, що там, у космосі, очевидно ж знають, що найпоширеніші мови на Землі мають латинський алфавіт. Склалося речення. Спробував прочитати — нічого не вийшло. Показав знайомому поліглоту. Той аж скипів. Сказав: «Ти що — за ідіота мене маєш чи сам ідіот? Де це ти взяв цю абракадабру?» — «Ага, так я тобі й скажу, — подумав Петро Федорович. — Нічого, он давньоєгипетські ієрогліфи теж здавалися абракадаброю, поки за них не взявся Шампольйон...»

Але невдачі не могли зупинити Петра Федоровича. Він був чоловік наполегливий і послідовний. А що, подумав він, як узяти нашу кирилицю — коли вони там такі розумні, то напевне і її знають...

Вже перші цифри заговорили до болю знайомими словами: «Чи правда, що...» У Петра Федоровича аж мурахи побігли по спині, а серце загупало так, що в голові злегка запаморочилося. Знайшов! Знайшов ключ! Та коли дочитав до кінця все речення, мало не впав: «Чи правда, — волали з космосу брати по розуму, — що у вас теж зникло з продажу плодоягідне?..»

Виходить, у всьому Всесвіті нема вже його улюбленого напою... Петрові Федоровичу стало страшно. І він заплакав.

ПЕНСІЙНИЙ ВІК

Начальник шахти, молодий, ставний чоловік, років тридцяти п'яти, з великою кучмою чорного волосся на голові, у модних димчастих окулярах, наказав секретарці нікого до нього не впускати. Всадив навпроти свого столу робітника з шахтного побутового комбінату й, долаючи внутрішню напругу, сказав:

— Ну що, Гавриловичу, настав час прощатися нам?..

— А ти що — кудись їдеш? — примруживши сірі, під кошлатими бровами очі, спитав Гаврилович.

— Та ні, — усміхнувся начальник. — Але ж пора вам про відпочинок, заслужений, подумати — чи не так?

— Ось ти й думай, а мені ніколи, — похмуро відповів старий.

— Так-то воно так, але ж роки своє беруть — уже ж за сімдесят...

— Сімдесят три, — уточнив Гаврилович.

— Ну от бачите... Ви славно потрудилися за свій вік, вважайте, півстоліття на посту...

— П'ятдесят п'ять, — знову уточнив старий.

— Прекрасно! Так що маєте повне право відпочивати...

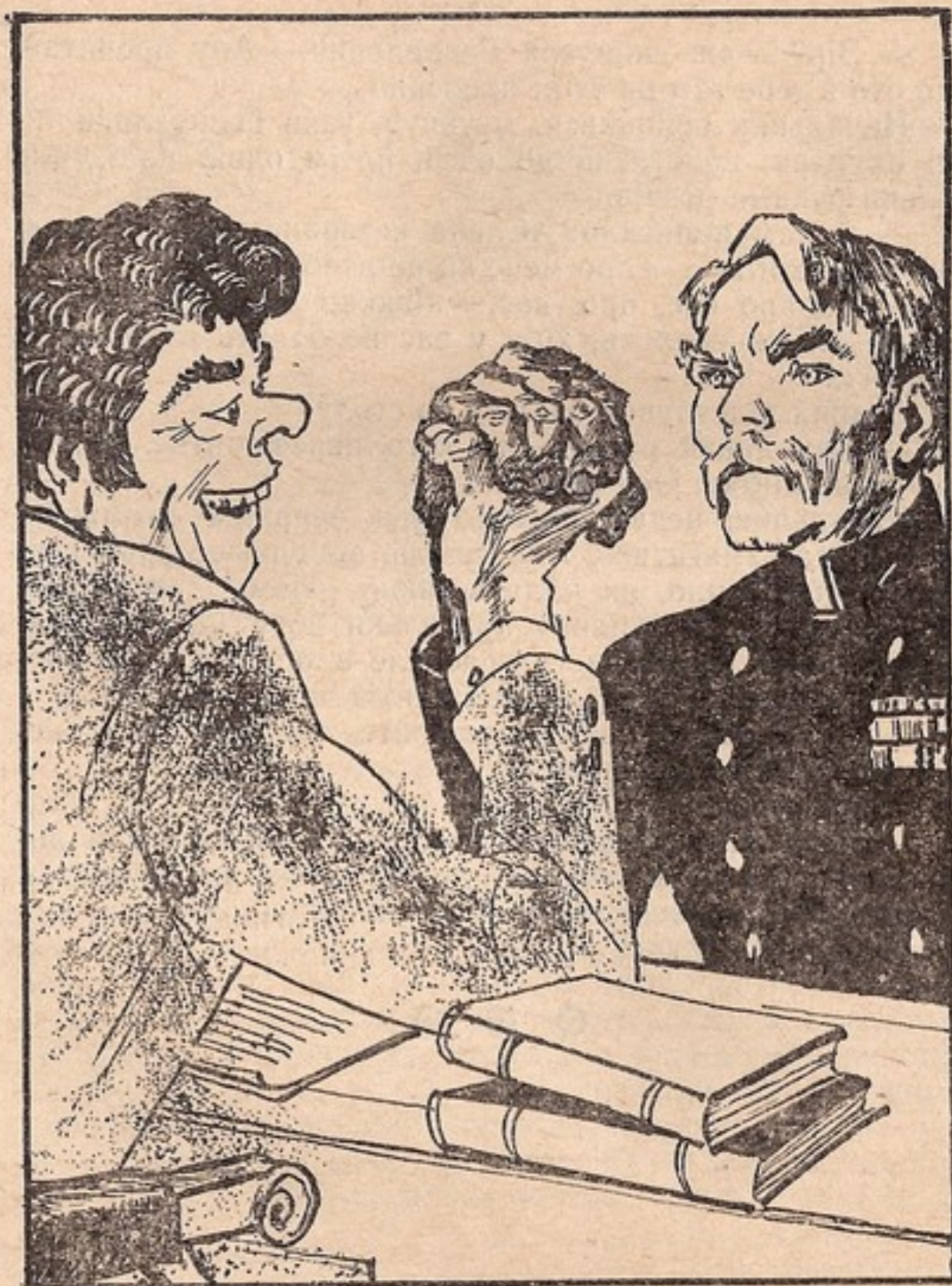
— Це — безвременно, — сказав Гаврилович.

— Що? Що? — отетерів начальник.

Річ у тім, що Гаврилович оце слово «безвременно» вичитав у своїй улюбленій газеті «Труд» у розділі некрологів. Спитав у сина, що воно означає. Той пояснив: мовляв, людина ще могла жити й працювати, але передчасно вмерла.

— Безвременно, кажу, — повторив старий. — Я ще можу жити й працювати...

— Та живіть собі на здоров'я, — щиро сказав начальник. — Сто літ живіть, але ж зізнайтеся: вже й хвороби діймають, зір притупився?..

— Зір? — аж скинувся Гаврилович. — Ану прочитай, що ото в тебе там на стіні написано...

Начальник подивився, мгукнув, узяв із шухляди інші окуляри, приставив до очей, потім одвів далі, але тільки руками розвів.

— А там написано: «Слава ветеранам нашої шахти!» Про кого це — про мене чи про тебе?

— Та про вас, про вас, — ніяково відповів начальник. — Але ж скажіть, хіба у вас не болять руки, ноги, попереки?

Старий підсунувся ближче до столу.

— Ану давай руку — хто кого переважить... Ні, ні, лікоть до ліктя... Ось так.

Начальник, недавній спортсмен, зверхньо посміхаючись, почав змагатися. Але тут же відчув, що рука старого стоїть міцно, як паля в мосту. Йому замлоло в грудях, за якусь хвилину крапельки поту зрадливо окропили чоло. Відтак щось хряснуло в зап'ясті, і він знесилено опустив руку... Перед очима попливли кола...

— Ідіть, Гавриловичу, працюйте, хай вам біс, — знеможено мовив начальник.

Старий підвівся.

— Я ж казав, що безвременно, — і, сплеснувши долонями, а потім ударивши руками себе по животу й стегнах, Гаврилович вихилясом пішов із кабінету.

Начальник ковтав валідол.

«КІНА НЕ БУДЕ...»

— Чуеш, батьку, поки молодята наші сплять і гостей ще не принесло, давай подивимося кіно — цікаво: це ж і я там є, і ти, і всі запрошені...

Батьки молодого завісили вікна, розіп'яли на стіні простирадло й усілися дивитися кіноролик, що його в перший день весілля зняв «по договору» оператор із обласного центру. Він же й демонстрував свою роботу.

Попливли перші кадри. Урочиста церемонія реєстрації шлюбу, кавалькада легкових машин у барвистих стрічках із голими пластмасовими діточками на капоті, весільна учта на подвір'ї батьків молодого...

— Та й ловко ж як, та гарно, ой, господи милосердний, — не стрималася жінка. — Нам колись таке й не снилося...

— Атож, атож,— погодився чоловік.— Буде що згадувать, та й діткам своїм покажуть...

Кінокамера повільно пройшла по столах, уважно фіксуючи напої та найдки — в хаті аж запахло всією тією розкішшю.

— Ікра червона,— вгадав чоловік.

— А це чорна,— докинула жінка.

— Сервілат кооперативний,— констатував чоловік.

— Кров'яночка з нашого кабанчика,— проковтнула слину жінка.— А поросятко, диви, як живе...

— Не живе, а запечене,— поправив чоловік.

— Не гірше, як у людей,— пригорнулася жінка до чоловіка.— Не стидно буде...

— Да, не вдарили лицем у грязь, не вдарили...

— А це що? — враз насторожилася жінка.— Батьку, батьку,— штовхнула під бік,— ти поглянь лишень, куди це дивниця наша невісточка?.. Ще й підморгнула! Господи! Отому шибайголови — Варчиному Івану... І ще раз... А він... патлатий... посміхається! Недарма казали, що в них щось було...

— Тихше, дурна,— показав чоловік очима на оператора.— Дивись, краще, як танцюють.

— О, і тут Іван із нашою... Боже,— знову зарепетувала жінка.— Де ж ото його руки?! Непрстойно ж!! А вона... смієця!.. Безсовісні. Іди, старий, буди... Що ж це за життя в них буде?!

— Та сиди ти! Додивимось, може, ще щось ін-те-рес-не покажуть...

Тут саме наспів перепій — час, коли випивають за здоров'я молодих і підносять їм подарунки. У кадрі з'явилася величезна порожня миска, відтак чоловік, пов'язаний рушником через плече. Чоловік, обходячи столи, зупинявся перед кожним гостем, той перехилив чарку й клав у миску гроші — хто поквалливо, а хто статечно й так, щоб усі бачили.

— О-о! Дурбило! — зашептав чоловік.— Ти ба'? З п'ятдесятків зробив віяло й розмахує... Завтра ж переведу з імпортного на отечественний... А Петро Іванович, заступничок, що придумав — дублянки дарує! Їх же в усій області нема! Та завтра ж із мене шкуру знімуть... А та гаспидка з посудного — японський сервіз тарабанить... І головбух із глузду з'їхав — бачиш, он зі своєю бандою кольоровий телевизор пре... Та вони що — показали всі?..

— А куди ж ти, соколе, дивився, коли вони оте все дарували? — ехидно спитала жінка.

— Куди, куди — туди, куди й ти... Забили баки...

— Краще скажи, що очі залив...

— Помовч, а то... Що ж тепер робити? Показувать народу?

— Боюсь, народ не так пойме...

— Дурна, народ пойме, як треба. Але нам воно ні до чого. Це ж не кіно, а, сказати б, розоблачення...

Повернувшись до молодика, що «крутив» картину, чоловік похмуро сказав:

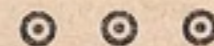
— От що, товаришу. Неправильно ти зняв фільм. Однобоко. Словом, не відображає всього нашого життя, а тільки викривляє...

— Що було, те й знімав...

— Що було... Мало що було... А де ж творчий підхід? І який же з тебе майстер, як ото в договорі написано?.. Але ти не турбуйся — за роботу заплачу, як умовлялися, і заберу все, що ти ото накрутив.

Коли зійшлися гості, батько молодого оголосив:

— Кіна не буде, так як засвітилася плівка й показує зовсім не те.

СТАНЬТЕ НА МОЄ МІСЦЕ...

Валентин Борисович прокинувся звично рано й, не турбуючи дружини, взяв сумочку й вирушив до найближчого гастроному по молочні продукти.

Черга вже була чималенька, машину ще тільки розвантажували. Кремезні молодики в робочих комбінезонах — таких він бачив на спортивних змаганнях із класичної боротьби, — покрикуючи раз у раз: «Обережно, громадяни!», — тягали гаками поставлені одна на одну залізні корзини з пляшками.

За півгодини почали відпускати. Молода дівчина сама приймала посуд, сама клацала на рахівниці й сама видавала товар.

Черга ледь посувалася. Валентин Борисович, переглянувши ранкові газети, занудьгував, потім, аби якось розважитись, намагався вгадати, хто з покупців поспішає на роботу, а хто ні. Відтак спробував угадати їхні професії, але зрештою все це набридло, і він заходився

обмізковувати свої проблеми, яким присвятив багато років життя.

За цей час кілька разів крізь чергу, яка шанобливо розступалася, проходив директор гастроному — молодий чоловік у темно-синьому вельветовому костюмі при краватці із золотистою шпилькою. Він виходив зі свого кабінету і з виразом неприхованої зверхності до натовпу «молочників» оглядав свої гастрономічні володіння.

Спочатку Валентин Борисович не звертав на нього уваги, а коли минула година, не витримав:

— Ви, здається, директор? — звернувся до молодика.

— Угу, — не розтуляючи рота, поважно відповів той.

— Слухайте, шановний, що ж це у вас діється? Люди поспішають на роботу, а тут одна продавщиця на таку чергу? Невже не можна дати їй помічницю?

— А де я її вам візьму? — сердито відказав директор. — Станьте на моє місце, і я у вас про те саме питаю. А краще — ідіть до нас працювати. От і розв'яжемо проблему.

«А що? — подумав Валентин Борисович. — Я у відпустці — чого б не спробувати?..» Він був схильний до несподіваних рішень і тому відразу перейшов на діловий тон:

— Що — просто зараз?

— Можна й зараз, — директор криво усміхнувся. — Паспорт у вас є?

— Є.

— Ходімте, — глузлива посмішка не сходила з обличчя директора.

Хвилини за п'ятнадцять Валентин Борисович у білому халаті з ковпаком на голові вийшов із кабінету директора. Директор із прочинених дверей гукнув дівчині за прилавком:

— Галино, ось тобі помічник, — і швидко зачинив двері: видно, сміх його душив.

Зайшовши за прилавок, Валентин Борисович привітався з дівчиною, назвав себе. Потім звернувся до черги:

— Шановні товариші, приготуйте гроші і чітко кажіть, що вам треба — кефірні береги чи молочні ріки.

У черзі заусміхалися. За якихось півгодини Валентин Борисович продав усе молоко, сметану, кефір, ряжанку, вершки, віталакт і сирки. Виручку приніс керівництву. Порахували — копійка до копійки.

— Ну що ж, коли ви такий проворний — ідіть у рибний відділ, там щось завізно, — директор був трохи здивований і вже не посміхався.

За сорок хвилин Валентин Борисович упорався і з цим завданням — продав не тільки свіжу рибу, а й усю морожену. При цьому встиг розповісти покупцям десятки рецептів, як із тої чи тої риби, навіть найгіршої, можна приготувати королівську страву.

Потім його кинули на ковбасний відділ, з ковбасного на м'ясний, з м'ясного на винно-горілчаний. До обіду гастроном був порожній — ні продуктів, ні покупців не стало.

— Та ви — справжній скарб, хоч у газету пиши, — похвалив директор. — Ідіть обідайте, тут недалеко кафе, — милостиво дозволив він.

А знадобіддя директорові подзвонили з управління торгівлі — сам начальник Георгій Георгійович.

— Як справи? — запитав він безбарвним тоном.

— Чудово! — вигукнув директор. — Узяв на роботу одного чоловіка: не голова — ЕОМ! То не вистачало працівників, а тепер — хоч наполовину скорочуй!

— Де ж ти його взяв?

— Просто з черги. Почав ремствувати, що порядку в нас нема і те де. А я йому, як завжди в таких випадках, кажу: станьте на моє місце, тобто ідіть до нас на роботу... А він тут же й згодився... Просто диво!

— А ти знаєш, кого взяв на роботу? — в голосі Георгія Георгійовича забриніли якісь загрозливо-знущальні нотки.

— А що?! — директорові аж подих перехопило. — Аферист? З колонії втік? Я так і знав... А на вигляд такий благопристойний...

— Це все через вашу дурну звичку всім скаржникам відповідати отим ідіотським: «Ідіть до нас на роботу! Станьте на моє місце!», — перекинув Георгій Георгійович. — От і прийшов, і став.

— Я розумію, винен — не перевірів анкети, не спитав, де був раніше... — виправдовувався директор. — Але він ще нікого не обрахував, нічого не вкрав...

— Що ти верзеш?! — заgrimіло в трубці. — Не вкрав, не обрахував... Ти газети читаєш? Вечірку вчорашню бачив? На столі в тебе? То поглянь на першу сторінку — там фотознімок. Ага, зустріч у президії Академії наук з іноземними вченими... У центрі бачиш чоловіка? Впізнаєш? Атож, київський академік, математик, всесвітньовідомий, учився в Оксфордському університеті, почесний член багатьох зарубіжних академій і... твого гастроному! Зрозумів?!

Директор випустив трубку. Вона сунулася по столі й кричала:

— За добір і розстановку кадрів оголошую сувору догану з останнім попередженням! А ще жди фейлетона в газеті... — трубка впала на підлогу, але не вгавала: — Ідіть до нас працювати... Станьте на моє місце... Добравався?!

Директор обхопив голову руками. Про себе він уже не думав. Він думав про Валентина Борисовича: де той навчився так торгувати — невже, крім Оксфордського університету, ще й торговельний інститут кінчав? Цікаво, як він туди пробився?

ПРОМОВА ДЛЯ ПЕТРА ПЕТРОВИЧА

Петро Петрович був пригнічений і роздратований до краю: йому завтра виступати на високому зібранні перед представницькою аудиторією міста, а промова й досі не підготовлена. Хоч над нею в поті чола трудилася вже цілий тиждень група з шести чоловік, звільнених од своєї основної роботи.

Очолював групу помічник Петра Петровича з тридцятип'ятирічним стажем — за його скромними підрахунками, він створив уже півтори тисячі промов, які з успіхом виголосили двадцять п'ять керівників різних рангів. А от ця — хоч убий — не виходила. Власне, не виходив початок — усе не те, вважав Петро Петрович.

— Ви пишете: «З великим піднесенням...», — звертався він до помічника. — По-перше, це вже такий штамп, який соромно вимовляти. А по-друге, де ви бачили в

нас піднесення? Де — я вас питаю?.. Ну, в день зарплати — так, усі піднесенні, аж очі палають, а на роботі?..

— Ну, тоді, може, так: «Виконуючи і перевиконуючи...»

— Ви що — глузуєте? Ми ж з усіх показників пасемо задніх... Чи ви цього не знаєте? А що перевиконуємо? Те, чого не виконали?.. Та я ж не встигну вимовити цих слів, як буде «пожвавлення в залі»...

— А якщо почати просто, по-діловому: «Ставлячи перед собою дедалі складніші завдання, наш колектив...»

— О господи! — аж застогнав Петро Петрович. — Які складніші завдання?.. З найпростішими не можемо впоратися...

В запасі помічника залишалася ще одна фраза, якою він починав триста з півтори тисячі промов для своїх шефів-начальників. І він несміливо запропонував:

— Петре Петровичу, вищесидячим товаришам дуже подобається, коли промовець починає свій виступ ось так: «Зваживши свої можливості, наш колектив...»

— Все! Баста! — грюкнув кулаком об стіл Петро Петрович. — Ви вільні. І вся ваша група теж. Нехай ідуть на свої робочі місця. Я сам собі напишу промову, хоч це й не входить у мої прямі обов'язки.

Він надовго замислився. Відтак узяв ручку і впевнено вивів першу фразу: «Ідучи назустріч ювілеєві рідного міста, наш колектив, зваживши свої можливості, вирішив трудитися з великим піднесенням».

Відхилившись на спинку стільця, Петро Петрович із полегшенням зітхнув.

СВЯТКОВА ІЛЮМІНАЦІЯ

Начальник шахти Іван Макарович викликав до себе в кабінет голову шахткому й головного енергетика на конфіденціальну розмову.

— Ну що, добродію,— звернувся він до них,— знову спасуємо перед сусідами? А свято вже на носі... Ваші пропозиції?

— Та ми ось,— почав головний енергетик,— порадились і вирішили оформити наш копер як новорічну ялинку. Розумієте, таким конусом — гірлянди зелених лампочок ніби віти, а між ними голубі й рожеві світильнички. Ну а на вершечку в нас готова велика зірка. Гадаємо, до того часу ми вже виконуватимемо план, і вона горітиме, як-то кажуть, на цілком законних підставах. Ну, а якщо ні, то скажемо, що це, так би мовити, просто елемент оформлення...

— А за цей елемент не намнуть нам чуба, коли все-таки не буде плану? — запитав Іван Макарович.— Намнуть,— відповів сам собі.— А що в сусідів — не рознюхали?

— Та пішли чутки,— сказав голова шахткому,— що вони хочуть свій копер зобразити у формі Ніагарського водоспаду...

— Ого! Там таки є кому думати,— із заздрістю мовив Іван Макарович.

Голова шахткому й головний енергетик опустили очі: завжди отак — у сусідів і думати є кому, й працювати і таке інше, а тут що не зробиш — усе не так...

— Розумієте, Іване Макаровичу,— обережно повів мову голова шахткому,— Ніагарський водоспад — це досить умовно. Спробуй здогадатися, що перед тобою — водоспад чи щось інше, а в нас ясно — ялинка, тим більше під Новий рік... Унизу, при самій землі, ми ще хочемо й Діда-Мороза зробити — маленькі білі й чер-

воні лампочки створять повну ілюзію такої знайомої всім фігури...

— Ну, гаразд,— згодився Іван Макарович,— переконали. Беріться до роботи! За тиждень щоб усе сяяло й вигравало!

— Не сумнівайтесь,— сказали разом голова шахткому й головний енергетик.— Цього разу втремо носа тим хвалькам!

У новорічну ніч місцеве населення було приголомшене незвичайним видовиськом. Дехто навіть перелякався: чи, бува, не космічні «тарілочки» приземлилися в них?..

На одній шахті копер перетворився на велетенську ялинку, яка вигравала всіма кольорами райдуги, а на другій гуркотів справдешній Ніагарський водоспад, навіть бризки було видно. І все це диво створили люди із звичайних електричних лампочок! Щоправда, у всіх будинках напруга так упала, що лампочки ледь жевріли, як за часів Яблочкова й Едісона.

А другого дня стало відомо: обидві шахти за розтринькування електроенергії оштрафовано на великі суми. Іван Макарович тільки про одне спитав у голови шахткому:

— У кого більший штраф?

— Та у нас,— невесело відповів той.

— Ну що ж — все-таки ми попереду...

Але перемога була зіпсована однією обставиною: гроші довелося платити з власної кишені організаторам і натхненникам святкової ілюмінації.

ТРУДЯГА

Голові шахткому тов. Перваку І. Т. від Діденка Івана Васильовича, члена ДТСААФ, члена ДНД, члена організації рятування на воді, члена товариства книголюбів, члена місцевого відділення Комітету по охороні природи, члена товариства «Знання», значкіста ГПО, члена товариств Червоного Хреста і Півмісяця, члена народного хору, учасника обласного огляду художньої самодіяльності, члена драмгуртка, члена товариства мисливців і рибалок, члена клубу філателістів, члена товариського суду.

З а я в а.

Прошу Вашого розпорядження виписати мені грошову премію для сплати членських внесків, а також 20 кубометрів дров на спорудження нової хати, так як стару спалили сусіди за вищевказану діяльність.

І. Діденко.

P. S. На авторство не претендую: я тільки ознайомив читача із копією заяви, яка свого часу надійшла до редакції, де я працював (А. Ш.).

НА БАЗАРІ Й КОЛО НЬОГО

Від базарного майдану одійшов автобус. Вже на ходу вскочив молодик із великою жовтою сіткою, повною раків. Тут же до нього звернулася огрядна жінка з кошиком на колінах:

- Що то у вас таке? Раки?
- Раки.
- Де ж це так пізно наловили?
- На базарі, де ж іще...
- І скільки ото заплатили?
- Та скільки — десять карбованців.
- Десять?! Та хай би вони всі виздихали, щоб я на

таку погань гроші переводила. У нас же на базарі чотири карбованці кілограм свинини — без кістки, стегно. Буженинку, ковбаску, печеню, котлетку — що хоч зробиш. А що з того рака за наїдок?.. І ще в людей совісті вистачає лупити за них скажені гроші... Тьху, та й годі, прости господи...

До розмови уважно дослухається кондукторка: їй, з усього видно, кортить вкинути й своє слівце, але вона

тільки усміхається голубими очима — вичікує. Нараз каже до жінки з кошиком:

— А ви не праві. Знаєте, як зараз уже холодно, спробуйте залізти в річку — закоцюбнете. А то ж якийсь чоловік таки лазив, ще й на базар доставив... Це ж усе труд, що не кажіть, а труд... А от їм,— вона киває на молодика з раками,— і приємно: посмакують, друзів пригостять... Воно так виходить: кожний щось хороше зробить, а всім радість.

—○—

Біля базару на лотку молода дівчина продає дієтичні яйця. Підходить літній чоловік, довго дивиться на яйця й мовчить. Дівчина запитує:

— Що ви дивитесь? Яйця як яйця...

— Е-е, не кажи,— відповідає чоловік.— Я розумію, чого масло таке: кинеш на сковорідку, воно пшик— і нема; чого молоко, як водичка— хоч умивайся, а сметана, як молоко,— все розводять... Але ти мені скажи: чого в цих яйцях жовток білий? Як їм удалося в яйце проникнути — га?

— Кому це — їм?

— Ну, отим, що все розводять...

—○—

За рундуком стоять дві літні жінки, продають горюдину. Одна й каже:

— Оце ж моя старшенька вийшла заміж. Ну от ніяк не розберу, що за чоловік їй попався. Не розумний і не дурний. А якийсь полоумний.

—○—

При вході на базар сидить на ціпку, а точніше — на ручці ціпка ветхий дідок у білому полотняному костюмчику і білих парусинових, мабуть, ще довоєнних, черевиках. Сидить щодня, по кілька годин. Як це йому вдається — загадка. Продає одну-єдину сушену-пересушену, аж заіржавілу рибинку, невеличку густірку. Раз по

раз до нього підходять охочі посолонцювати, але, помацавши товар, змахують рукою, мовляв, куди воно годиться, і йдуть собі геть. Дідок незворушно сидить. Рибини в руки не дає — тримає за хвоста. Якщо хтось довго мацає, відводить руку убік і сердито каже:

— Береш-не-береш? Не заважай торгувати.

—○—

Ще один дід — стоїть за рундуком. Перед ним на розстеленій білій хусточці лежить дерев'яна ложка. Більше нічого. Ложка потемніла від тривалого вживання, трішки надщерблена. Підходить весела компанія хлопців. Один із них цікавиться:

— Діду, а чого це ви тільки одну ложку продаєте?

Дід лаконічно відповідає:

— Баба вмерла.

—○—

Літня жінка питає в своїй сусідки:

— Ти не чула, чи є в того Рейгана діти, що йому так воювать хоця?

— Кажуть, є. Але я так думаю: мать', не рідні.

—○—

По базару полетіло: біля рундуків із м'ясом злодія піймали. І справді. Двоє молодиків тримають за руки якогось чоловіка. А дядько в білому халаті, видно, їхній батько, вхопивши за кістку великий шмат м'яса, тицяє ним в обличчя тому чоловікові. Той пручається, щось намагається сказати. А дядько тицяє та примовляє:

— Оце тобі котлетка з цибулькою, а це шашличок з перчиком...

Аж тут підбігає дядькова жінка:

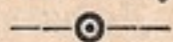
— Що це ви робите, іроди?

— Та ось,— захекано пояснює дядько,— поцупив найбільший шмат, отой, що скраю лежав...

— Таж він у тебе в руці, йолоп ти причинуватий...

— Тьху ти, й справді,— сторопів дядько.— Як це я

його не помітив? — А потім до потерпілого: — Ви вже, шановний, звиняйте, що так получилось...

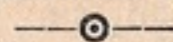

Уздовж молочного ряду біжить хлопчик із бідончиком. Зупинився. Вдивляється в обличчя молочниць. Одна обізвалася:

— Хлопчику, ти, мабуть, бабу Катерину шукаєш?

— Ага.

— Твоя баба стала молодою. Вийшла заміж за городського діда, все спрдала й до міста подалася... Так що бери в мене, — і ехидненько захихотіла.

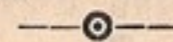

Швидко-швидко дріботить молодичка з кошиком свіжих помідорів. Навстріч знайома:

— Ой, де це ти, люба, серед зими такого дива набрала?

Молодичка на хвилю зупинилася:

— Та ось на базарі... Спасибі товаришам із теплих країв — уже прилетіли...

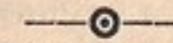
Бабуся ледь несе великий кошик полуниць. У неї питає молодша напарниця:

— Що це ви надриваєтеся, бабо, чого дід не помагає?

— Ой, яка з того діда вже поміч... Дев'ятий десяток пішов, такий негодний став — зовсім негодяй...

— А вам же скільки? — цікавиться молодичка.

— Е-е... — звела голову бабуся, — мені тільки сімдесят сім!

Чоловік із жінкою продають м'ясо. Він зважує, а вона гроші бере. Раз у раз чути її невдоволений голос:

— Як ото ти важиш? Як ото ти важиш? Кожному по сто грамів передаєш... Так ми кабана задурно віддамо.

Чоловік мовчить. Видно, звик. Тут саме попросили

його язик продати. Він узяв свинячу голову й заходився вирізувати язик. Жінка штурх його під бік, штурх:

— Ти ж гляди, не переважуй — це делікатес...

Чоловік, орудуючи ножем, відповідає:

— Не шкабарчи під руку, бо й тобі виріжу. — Відтак, кинувши язик на ваги й примруживши на жінку око, додає: — А в тебе довший...

Продають дріжджі — по дві стограмові пачечки в руки. Одна моторна бабця візьме порцію і знову стає в чергу. Зрештою набрала скільки хотіла. Розстелила хустку й заходилася пакувати. А хустка коротка — пачечки то одна, то друга випадають із вузлика. Якийсь дядько й каже:

— Ну, й для чого ото ви стільки набрали, що й не влазе?..

— Як для чого? — дивується бабця. — Онуки люблять здобне: пиріжечки, кренделики, пампушечки — от і взяла, тепер надовго стане...

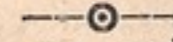
А дядько, видно, жартівник — не бабці, а так, ніби собі, каже:

— О, чогось міліціонер сюди прямує...

— Де?! — злякано зойкнула бабця й собою прикрила купу дріжджів.

Черга дружно зареготала, а бабця, оговтавшись і роззирнувшись довкола, ображено мовила:

— Дурносміхи! Вам і не соромно збиткуватися над старою бабою... А внуки все одно люблять здобне...

Сонце так смалить, що асфальт на прибазарному майдані просто грузне під ногами. Біля цистерни з пивом стоїть чимала черга. Ось у її хвості прилаштовується дядько з тіткою. Біля них два великі кошики з паляницею, батонами, пряниками, цукерками — після вдалого торгу накупили. У дядька зовсім стражденний виг-

ляд — губи запалені, борлак так ходить, що, здається, ось-ось чоловік знепритомніє. Трохи одсапавшись, він звертається до жінки, мабуть, уже не вперше:

— Ну, дай на великий кухоль — геть усе перегоріло всередині...

— Я сказала: досить із тебе й малого, — цідить крізь зуби жінка й одвертається.

Дядько й далі канючить, а тітка не здається. Тоді молодик, що стоїть попереду дядька, повертається до нього й каже:

— Та перестаньте ви принижуватися перед нею — ось вам на великий кухоль, — і простягає дві срібні монетки. Дядько взяв, але тут же похопився:

— Ну що ви — невдобно ж, у нас є гроші, ми ж спродалися...

— Беріть, беріть, — підбадьорює молодик. — Я ж бачу: жінка у вас така, що серед зими льоду не випросиш...

А та ніби не чує. Тоді дядько враз ухопив обидва кошики й, балансуючи, як з відрами, побіг із майдану. Жінка ошелешено поглянула на нього та як закричить:

— Куди ти, оглашений?.. Наш автобус не в тому ж боці... — і посунула за ним, щось буркочучи.

Дядько пробіг метрів зі сто, поставив кошики, почекав, поки підійшла жінка, відтак знову зірвався з місця й погнав назад. Жінка геть спантеличилася:

— Ой, людоньки, сказився чоловік...

А він став у чергу, усміхнувся й каже молодикові:

— Ну, тепер доки дочалапає зі своїм курдюком та з корзинами, ми спокійно поп'ємо пивця.

Я СОБІ ЦІНУ ЗНАЮ

— Алло! Масик? Це я, Гена. Так, з готелю. Привіт! Ну, поки що все йде по плану. Будка нічого — сімдесят п'ять метрів. Три кімнати. Три, чуєш? Чого не чотири? Кажуть, що тут не кожний академік має таку хату. Що? Та я казав, що академіків тепер хоч греблю гати, а форвардів у всьому світі можна на пальцях перелічити. Вони це розуміють, а от до інших не дійшло ще. Що там хрипить? Погано чую. А-а-а! Я собі ціну знаю. Знаю, масик. Машину теж дали. Як зветься? Ну, так, як пиво, що наш дід любить. Так, так. Нову «Волгу» обіцяли, коли заб'ю перший гол. А «Жигулі» віддам дідові. Запчастини теж. Що? Так, тобі вже підшукали місце. Ти знаєш, я страшенно здивувався, що в такому великому центрі тільки один ломбард. Сказали, організують ще один. До початку сезону відкриють. Що? Так, головним приймальником, масик, аякже, я ж знаю, на менше ти б не погодилася. Що? А, непогано... Ну, вчора водили мене на завод, показували робоче місце. Та ні, не бійся. Там трудиться передова бригада, а я буду почес-

ним членом. Що це таке? Ну, вони працюватимуть, а я гратиму. Тут такі хлопці — по п'ять норм за зміну! Гроші? Само собою. Щомісяця зарплата, прогресивка, преміальні і те де. Так, так, і тринадцята буде. Робота непогана. Я знаю собі ціну. Як з Льолькою буде? Все домовлено — федерація виділить ветерана, він пригляне за нею. Досвід у нього є — зовсім недавно працював з дитячою командою. Заслужений майстер і тренер заслужений. Так що не хвилюйся. О, масик, мало не забув. Ти пам'ятаєш Володьку Чмиха? Разом грали в рудничній команді. Чорний такий, ми його «пилососом» називали... Ну так його вкрали — із «загранки» повернувся, якісь невідомі з вищої ліги просто з трапа літака втягли в машину — і зникли. І досі ніхто не знає, де він і за яку команду виступатиме. От кіно! Ні, масик, я з готелю не виходжу дам, та мене й не випускають.

Ну, гуд бай! Вітай наших стариганів. Скажи, що їм підшукують хороший район — хай сидять на чемоданах. Все буде о'кей. Я собі ціну знаю!

ФІЛОСОФІЯ В ОФСАЙДІ, АБО ЯК У НАС ПИШУТЬ ПРО ФУТБОЛ

...Матч відбувався під девізом «Ловити золоту рибку гола сіткою чужих воріт». Бо ж ясно, що сіткою своїх воріт цього робити не рекомендують. Завдяки тому, що в команді чемпіонів давно проведено автоматизацію всіх футбольних процесів, гравці діяли, як чітко зладжений механізм. Знаменита принципова схема 4—4—2 (перша премія на світовому чемпіонаті) була безвідмовна. Два реактивні форварди, яких постійно підтримувала конструкторська група півзахисників-мислителів, втілила в життя програму-мінімум свого наставника.

Як же розгорталися події на полі?

Не встиг воротар ввести м'яч у гру, як його підхопив півзахисник. Діалектично оцінивши обстановку й побачивши якимось бічним зором висунутого вперед центрофорварда, він дав йому косопріцільний пас. Той з математичною точністю (0,001 мм) переадресував м'яч лівому крайньому. Далі все було справою техніки.

...Про цей матч ще багато напишуть. Ми ж тільки скажемо: конкретно-історичний підхід до кожного суперника, наукова організація гри (НОГ), високий політ футбольно-філософської думки, мужність і — не будемо боятися цього слова — героїзм — ось що забезпечує успіх таким командам, як наш нинішній лідер.

Дехто, може, здивується: мовляв, до чого тут наука з філософією? Свята наївність! Незаслужена популярність різних Сократів, Платонів, Гегелів, Фейербахів та їм подібних, нарешті, скінчилася. Та й зажили вони слави філософів тільки тому, що в їхні часи ще не було футболу. Тепер звільнені п'єдестали осідлають неперевершені мудреці чи, як полюбляють висловлюватися деякі спортивні журналісти, — слідопити футбольної дум-

ки, глобальні стратеги й міжконтинентальні тактики Мішель Ідальго, Беарзот, Малофеев, Росі, Гаврилов та ін.

Футбол — це найвищий вияв сенсу життя. Тільки у футболі людина може розкрити всі свої здібності. Недаремно ж футболістів нагороджують епітетами з усіх, так би мовити, галузей людської діяльності: вони й імпровізатори (як стародавні лицедії), й віртуози (як музиканти), й конструктори (як, скажімо, творці космічних кораблів), й диспетчери (як на пультах управління потужних підприємств), й мислителі (як філософи) і т. ін.

Може, читач подумає, що автор дуже перебільшує? То ось свіжий приклад — уривок із коментаря про матч дніпропетровського «Дніпра» з французьким клубом «Бордо» на Кубок європейських чемпіонів: «Спортсмени готуються до змагань зовсім не для того, щоб на рівні високих фізичних кондицій підтверджувати істину про переваги природного таланту над звичайними здібностями. Навпаки: саме спорт моделює життєві ситуації, в яких багатогранність особистості людини важить більше за окрему, нехай і сильно розвинену людську якість. Мудрість легенди про двобій Давида і Голіафа даремно перевіряти на міцність».

А ви кажете: при чім тут філософія до футболу...

Ось іще приклад — із звіту про зустріч київського «Динамо» й алма-атинського «Кайрату»: «Серед обмеженого числа футболістів потрібної виучки відбиралися виконавці нової партитури знайомих тактико-стратегічних варіацій на тему гармонійного поєднання оборони й атаки. Здавалося б, дрібниця: у скрипковому ключі з'явився мажорний звук. Але хто чує в нинішніх бравурних мелодіях гри київського «Динамо» акорди гімну надійності, знайомого нам у виконанні хору руйнівників?»

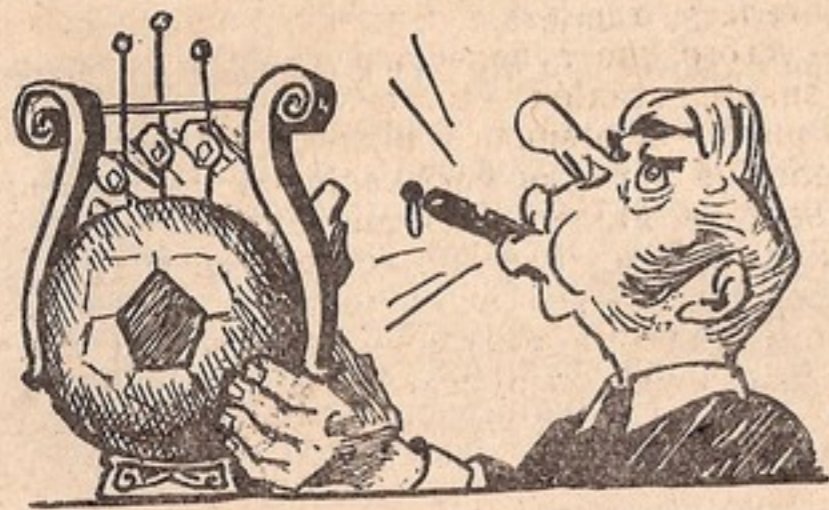
Це вже, так би мовити, із футбольно-музикальної сфери: хоч за думкою й темно, зате красиво.

Гадаю, можна не дивуватися, коли невдовзі у нас з'являться монографії, де будуть змальовані велетенські постаті нашого футбольно-філософсько-мистецького світу. Приміром, такі: «Гаврилов і Ломоносов», «Лобановський і Сковорода», «Гіві Чохелі і Шота Руставелі» тощо.

P. S. Треба сказати, що ні футболісти, ні їхні тренери абсолютно не причетні до того, що деякі спортивні журналісти розводять навколо футболу псевдофілософські розмови, без потреби вживають наукову, технічну та мистецьку термінологію. Ясна річ, наука нині багато в чому допомагає й спортові. Але не слід забувати, що спорт, зокрема футбол, — це передусім гра. Гра — і аж ніяк не більше. І всіляка філософія тут ні до чого. Вона — поза грою.

* * *

Список використаної літератури: підшивка тижневика «Футбол — хокей», звіти про футбольні матчі в газетах, нариси про футболістів у журналах та збірниках.

ФУТБОЛЬНИЙ РЕПОРТАЖ

Увага! Починаємо прямий репортаж з центрального стадіону міста N. Зустрічаються одноклубники, давні друзі-суперники. Як завжди, тут святкова атмосфера. Багато галасу, веселих суперечок, напівпристойних вигуків — усього, що супроводить улюблену народом гру.

Ви знаєте: стадіон — це особливе, своєрідне місце. Тут усі рівні — керівники й підлеглі, батьки й діти, жінки й чоловіки. От біля моєї кабіни сидять чоловік, жінка і їхнє дитя. Мале хлоп'я ще самостійно й ходити не може і розмовляє більше жестами, аніж голосом, але як темпераментно реагує на те чи те рішення арбітра зустрічі. «Суддю на мило!», — лине дискант над трибунами. Це викликає неабияке пожвавлення серед уболівальників. А які задоволені його рідні, то й казати нічого. Мама, погладжуючи сина по голівці, заспокоює: «Горобчику мій, не надривайся — з того дяді й мило буде

погане». А малюк не вгаває. Що тут можна сказати? Росте ще один завзятий прихильник рідної команди — хороша зміна ветеранам-уболівальникам!

Гра почалася без розвідки. Тут є свої причини. Річ у тім, що півкоманди гостей у цьому році перейшло до команди господарів, а половина колективу господарів — до гостей. Так що суперники добре знають одне одного. До того ж старший тренер гостей жонатий на рідній сестрі наставника господарів.

У команді господарів вирізняється нападаючий Данило Марадоненко. Юнакові тільки двадцять років, а він уже виступає за першу збірну, за молодіжну й олімпійську команди. Я розмовляв із ним перед початком матчу. Звичайно, важко йому на трьох, так би мовити, фронтах діяти. І діяти, зважте, з повною віддачею. Скаржився молодий футболіст на втому й на те, що друзі-суперники часто дуже боляче б'ють по ногах, а, буває, й по голові. Але це людина мужня. Він ніколи не апелює до суддів чи глядачів — кожний удар сприймає з гідністю, як і належить справжньому чоловікові, справжньому спортсменові. От і сьогодні казав: якщо йому навіть одкусять одну ногу під час матчу, він усе одно не піде з поля... Зізнаймося, приємно чути таке!

У цьому зв'язку згадується мені один чемпіонат світу. Відомий наш футболіст буквально до крові збив ноги, ледь пересувався, але на відповідальну гру вийшов. І хоч бігати не міг і гримаса болю не сходила з його обличчя, він мужньо тримався до кінця матчу. Звичайно, були молоді здорові футболісти, які могли замінити ветерана, все ж тренери вирішили не ризикувати. Наша команда того матчу не виграла, але в нас у пам'яті залишився подвиг стійкого спортсмена. Його поведінка стала окрасою гри. Отже, прикладів для наслідування не бракує в нашому футболі.

Та-а-к, що у нас із часом? Ага, саме пролунав сви-

сток судді всесоюзної категорії — закінчився перший тайм. Поки відпочиватимуть футболісти, відпочинемо й ми.

...Увага! Ми знову на центральному стадіоні. Другий тайм почався бурхливим наступом господарів поля. Атаки ідуть одна за одною. І хоч на полі туман, гра від цього не поблякла. У зв'язку з цим мені пригадується поїздка наших футболістів до туманного Альбіона, тобто в Англію, в 1945 році. Тоді там упав на стадіон такий туман, що буквально за крок нічого не було видно. Але наші хлопці не знітилися — вони вірили в себе, в те, що десь є ворота суперників, і це принесло їм успіх. Гадаю, що такі традиції треба всіляко підтримувати.

Що можна сказати про сьогоднішніх суперників? Досі вони зустрічалися між собою шістсот тридцять два рази, шістнадцять матчів виграли господарі, п'ятнадцять — гості, решта закінчилася внічию. Як бачимо, боротьба була напрочуд запеклою. Ще одна цікава деталь: гості забили в свої ворота п'ятдесят шість м'ячів, а господарі тільки тридцять. Середній вік гравців обох команд — двадцять вісім із половиною.

Хочу ще сказати... Але ні, вже не встигну. Пішла остання хвилина. А ось суддя — до речі, йому сорок п'ять років, він працює інструктором фізкультури — здійняв руки догори й дав фінальний свисток. До нових зустрічей, дорогі друзі!

Вів репортаж коментатор радіо, а також телебачення Свистуненко-Свистунов.

ІНТЕРВ'Ю ІЗ ЗНАМЕНИТІСТЮ

Уже другий тиждень у рідних краях гостює відомий письменник Максим Синьоокій (справжнє прізвище — Іван Максимович Сизоокій). Наш кореспондент зустрівся із славним земляком і взяв у нього інтерв'ю, яке ми й пропонуємо читачам.

Кореспондент. Шановний Іване Максимовичу! Ви багато мандруєте, зокрема часто навідуєтесь у місця, де народилися й зросли. Скажіть, будь ласка, що дають вам, як письменникові, такі поїздки?

Синьоокій. Це важко переоцінити. Пам'ятаєте: «И дым отечества нам сладок и приятен»?.. Надто ж коли цей димок в'ється на березі річки, а на багатті умліває юшка, а в ющі й окунці, й підлящики, й пліточка, й щучка, й судачок... А разом з ними «лаврончик», кріп, петрушечка, цибулька, морквичка, перчик... Збожеволіти можна! Повірте, я в такі хвилини забуваю про все на світі — про жінку, дітей, літературу, про те, що я письменник, — геть чисто про все забуваю! До речі, ви знаєте, що юшку краще варити з різної риби, це надає їй незвичайного смаку. А до вареної риби треба неодмінно зробити саламур. Не знаєте, що це таке? Це проста й водночас геніальна штука! Берете часничок, товчете його з сіллю у ступці й присмачуєте оцтом, ну, для кольору видавлюєте помідорчик — естетика, вона скрізь не завадить. З такою приправою можна усаламурити вагон риби!

Якщо хочете докладніше знати про це, прочитайте мою новелу — вона так і називається «Саламур».

Кореспондент. Ну, це, так би мовити, у хвилину відпочинку, а...

Синьоокій. Помиляєтеся, дорогий мій. У письменника таких хвилин немає! Підсвідомо він навіть уві сні працює. Я наведу такий приклад. Минулого літа я з

приємною компанією їздив на Каховське море. Ну, взяли все, що треба. Місцеві товариші пройшлися вздовж берега волочком, витягли мішок раків. Поки ми купалися та теревенили, вони їх зварили. Слухайте, я в житті не їв такого дива! Що аромат, що смак — люкс, як кажуть тепер.

Того ж літа один мій приятель привіз із Херсона живих раків і просто до мене, на київську квартиру. Каже: ти мастак на всі руки, вари! І що ви думаєте — я зварив! Не гірше, ніж ті каховські товариші. Хоч я й не придивлявся до того, як вони готували їх. Але якимось внутрішнім зором — це вже чисто письменницька здатність — я зафіксував, що спочатку у відро з водою вони поклали жмут кропу, п'ять цибулин, корінець петрушки, лаврового листа, моркву, сіль, половинку стручка гіркої перцю й кілька горошин пахучого. Усе це прокипіло, потім кинули раків, варили їх хвилин 20—30, відтак дали настоятися — можете уявити, що за харч вийшов!

Кореспондент. Іване Максимовичу, хотілося б почути трішки про ваші закордонні поїздки, найпам'ятніші...

Синьоокій. Будь ласка. Але ви мене збили... Про що я говорив? Ага, про раки. Тобто про письменницьку працю, що, як бачите, не припиняється на жодну хвилину.

А щодо поїздок за кордон, то їх у мене було чимало. Найбільше запам'яталися візити до Італії й Парижа. У Римі я з допомогою письменників запопав цілу валізу солодкої цибулі — вона здебільшого культивується в Іспанії. Вам не доводилося її куштувати? Ні? Вважайте, що ви даремно прожили на світі. Це фантастично! Береш отак у руки обчищену головку і їси, мов яблуко, — та куди там тому фруктові! Вона, цибулька, тане в роті. Я вже не кажу, яка це приправа до шашличку, всілякої печені, картоплі і такого іншого.

А в Парижі... Дайте я трішки заспокоюсь, а то від

спогадів аж у голові запаморочилось... Так от: у Парижі ми з одним приятелем перед екскурсією в Лувр — там якийсь шедевр показували, зараз уже не пам'ятаю, який саме — забігли в «Пале-Рояль», їхній уславлений ресторан. Ну, очі — навбоки: що замовити? Аж тут до нашого столика підходить офіціант і чистою російською мовою каже: «Дорогие соотечественники, предлагаю откушать уникальное французское блюдо — фондю». Відчуваєте, уже в самому слові є щось незвичайне. За якихось п'ять хвилин він поставив перед кожним з нас казанок на спиртівці. А на тарелях шматочки сирого м'яса, посоленого й поперченого. У казанках оливкова олія. Дальша процедура така. Запалюєш спиртівку й доводиш олію до кипіння. Відтак виделкою настромлюєш м'ясо й на секунду-дві опускаєш у казанок. І — вже! Я не можу вам передати, що це таке! Будете в Парижі, неодмінно скуштуйте.

А другого дня той самий офіціант запропонував нам на вибір дві їхні страви: качку по-гасконському або кролика по-лангедокському. І знову це було щось дивовижне. Отже, качка по-гасконському готується у мадері, а кролик по-лангедокському — у білому кислому вині. Потрасаюче смачно! Я привіз рецепти додому. Уявляєте: береш звичайну морожену качку (1 крб. 80 коп. за кг) і робиш з неї чудо.

Я не буду тут довго розводитись — про це все допитливий читач може довідатися з моїх нарисів «Віч-навіч з Європою», що вийшли вже другим виданням.

Кореспондент. Іване Максимовичу, дозвольте, так би мовити, заглянути у вашу творчу лабораторію...

Синьоокій. ...себто на письменницьку кухню? Прошу, в мене секретів нема. Що вас цікавить?

Кореспондент. От, скажімо, деякі письменники сповідують реалістичне, просте письмо, а інші — метафоричне, ускладнене. Яке з них вам більше до смаку?

Синьоокий. Звісно, перше. Але це зовсім не означає, що я відкидаю метафору. В жодному разі. Тільки я хотів би, щоб метафора, коли вже ти нею користуєшся, стріляла. Аби як грім була, мов блискавка! От в одній куховарській книзі, що вийшла в кінці минулого століття, я прочитав фразу, яка мене просто приголомшила. Послухайте: «Раки люблять, щоб їх варили живими». Метафора? Ще й яка! Ви тільки вдумайтесь: люблять, щоб варили їх живими! Якби у наших письменників, що дотримуються метафоричного письма, хоч зрідка траплялися подібні знахідки, їм би ціни не було.

Кореспондент. І ще таке запитання. Письменників одвіку хвилює проблема єдності форми й змісту. Як ви її розумієте, Іване Максимовичу?

Синьоокий. Ви торкнулися надзвичайно складного питання. Я теж усе своє творче життя б'юся над ним. Великі твори — це, як правило, повна гармонія змісту й форми. Поясню конкретніше. Приміром, візьмемо звичайну, всім відому сосиску. Раніше (а тепер дуже рідко) вона була в природній шкірці. Запашну, соковиту, та ще з гірчичкою, її можна було їсти з не меншим задоволенням, ніж червону ікру чи краби. Чому? Та тому, що в цьому їдві абсолютна злютованість форми і змісту. Нині ж сосиску випускають у целофановій плівці. Тьху! У цьому випадку ми всі є свідками того, як форма приблизно відсотків на п'ятдесят зіпсувала зміст. Треба пам'ятати слова геніального Толстого: «Форма? Недарма ж вона!»

Кореспондент. Іване Максимовичу, що б ви порадили молодим письменникам?

Синьоокий. Головне — стояти ближче до життя. А то що виходить? Подивіться: в одного молодика читаю: «Почали клювати йоржі, і під вечір рибалки мали добрячий улов». А це, м'яко кажучи, заперечує істину. Ще граф Сабанєєв писав: «Клев ерша свідельствує о

прекращенні всяческих начинаний». А воно, молоде, пише: «добрячий улов»... Про що це свідчить? Про те, що молодик навіть у руках не тримав вудочки. А точніше: він узагалі не знає життя. Отак-от.

Кореспондент. Ну й насамкінець традиційне запитання: над чим ви тепер працюєте?

Синьоокий. Часті поїздки дали мені багатющий матеріал про роботу наших установ громадського харчування. Як ви, певно, знаєте, тут у нас ще не все гаразд. І тим прикріше, що готувати є з чого, а от факт: чи не хочуть, чи не вміють. За тиждень-другий я закінчую велику публіцистичну статтю про те, що болить, що давно й постійно мене хвилює. Я в ній одверто й недвозначно ставлю запитання: «З ким ви, майстри кулінарії?» Окрім того, з одним своїм давнім другом і колегою збираю матеріал для рагу по-уругвайському.

Оце, коротко, й усе.

Кореспондент. Дуже смачно... пробачте, дуже цікаво. Спасибі!

ПЕРША КРИТИКА

Перепитавши всіх онуків, ким кожен з них став, де працює, звернулася бабуся й до найменшенького:

— Ну, а ти, Віталику, на кого вивчився?

— Я, бабуся, письменником став,— перемігши ніяковість, одказав молодик в окулярах і мужньо подивився в очі старенькій.

— То що ж це ти робиш?

— Пишу, бабуся, про людей...

Мать' же й про добрих людей пишеш?

— Аякже — в основному про добрих...

— Боже, боже — і не встидно тобі? Он про нашого діда як написали колись.

— Та то зовсім інше... Я й про вас хочу написати...

— Про мене пиши — я вже стара, все одно скоро помираться... А людей не руш. Що вони тобі такого зробили? Казала ж я батькові твоєму, коли ти ще на парках усяку глупоту писав: держи його в руках, бо спориться к лихій годині... Так і вийшло. Чи ти не міг ото як людські діти на інженера вивчитися чи на агронома — і копійка завжди була б, і на серці спокійно. Ох, господи, господи! Скільки грошей убехкали на тебе, і все собаці під хвіст...

ДЕФІЦИТ ЧАСУ

Колись ми вчилися з ним у одному вузі, на факультеті журналістики. Вже на першому курсі він заявив, що збирає матеріал зі студентського життя для великого роману. Скажи, питався він у мене, є в нас солідні твори про студентів? Ну, тоненькі книжечки Юрія Трифонова, ще там когось — і все. А які тут проблеми, які долі! Треба на повен зріст показати це неспокійне, бойове плем'я...

Після закінчення університету зустрічалися ми вряди-годи, бувало, й по кілька років не бачилися. Завжди він вітав мене однаково:

— Привіт, писако! Як справи?

Але мої справи його зовсім не цікавили. Не встигав я й слово мовити у відповідь, як він провадив далі:

— Ти ж знаєш, де я працюю? У багатотиражці, на заводі. Це в самій гущині життя — не те, що ви там скнієте в редакціях. Які в нас люди! Які долі! Які проблеми! Матеріал — з перших рук. Робітнича тема зараз популярна, еге ж?

— Вона завжди популярна,— встигаю я вкинути слівце.

— Отож! Хочу відразу в двох томах бабахнути... Це буде щось неймовірне! Куди там твоїм Гончарам, Загребельним, Гуцалам... От тільки часу бракує. Ну, бувай! Біжу до суміжників.

Знову здибалися ми років через три. Вигукнувши традиційне «Привіт, писако», він, уже не питаючи про мої справи, заходився оповідати про себе:

— Ти ж знаєш, де я працюю? Ні, ні, то пройдений етап — вже два роки, як на взуттєвій фабриці. Слухай, які тут люди! Які проблеми! Є в нас ветеран з такою біографією — сказитись можна! Я його головним геро-

ем трилогії зроблю. Це унікаум! Я от раніше не звертав уваги, хто в чому ходить. А він тільки погляне на черевки — й одразу скаже, що за людина перед ним. Уявляєш?! Ти мені скажи: у нас є пристойний художній твір про взуттьовиків? Нема? То буде! Куди там твоїм Гончарам, Гуца... От тільки з часом сутужно... Ну, бувай! Біжу в магазин — подивитися, як наша продукція йде...

Наступна наша зустріч відбулася десь років за п'ять. Ще здаля він замахав рукою: мовляв, почекай, а підійшовши, заляскотів:

— Привіт, писако! Ти знаєш, де я? У профспілках. От де благодать для творчої людини. Матеріалу — море! Які люди! Які долі! Це не те, що якийсь заводик чи фабрика. Вся республіка в твоїх руках. Є у нас один працівник — скарб! Може безперервно говорити цілий день. Уявляєш?! Ти скажи мені: хтось із наших письменників змалював повнокровний образ профспілкового діяча? Не пам'ятаєш? Отож-то й воно. А в мене аж руки сверблять... Ось тільки з часом стане легше... Куди там твоїм... Ну, бувай! Біжу на міський актив.

Після цієї розмови побачив я його вже років через десять. Ішов він Хрещатиком — зсутулений, постарілий. Привітавшись, я запитав, де ж його романи: дилогії й трилогії?

— Ет, — махнув він рукою, — якби в мене було стільки вільного часу, як у того ж Гончара чи Загребельного, я таке б утнув... Ім і не снилося...

Більше ми не бачилися.

НЕ ТОЙ ЖАНР

Тяжка печаль опосіла Миколу Васильовича. Життя по суті прожите, а скільки не зроблено, не написано! Все відкладав на потім... А тепер ось пальці так покрутило — ручки втримати не може, про друкарську машинку й казати нічого. І продиктувати несила — зуби геть повипадали, кілька літер не вимовляє, навіть рідні до пуття не розуміють, що він говорить.

Прикро: розпорошувався на дрібниці, а великих задумів так і не реалізував... А матеріалу стільки зібрав — тільки б писати. Пропаде. Усе к бісу пропаде. Нікому передати в надійні руки: ні учнів, ні послідовників нема. Діти пішли зовсім іншою дорогою. Доведеться, як Гоголю, все спалити...

Боже, а як він мучився за письмовим столом, шукаючи того єдиного, точного слова, що без промаху б'є в ціль. Адже для того, хто пише, головне, щоб йому вірили. Інакше робота втрачає будь-який сенс. Звісно, були в його житті періоди, коли йому вірили беззастережно, дослухаючись до кожного слова. Але все це вже в минулому. Тепер ніхто й не згадає. Якось зустрів на вулиці свого колишнього шефа, так той тільки й сказав:

— Ех, Миколо Васильовичу, не той жанр ви обрали. З вашою енергією, наполегливістю, з вашою дивовижною фантазією, вигадливістю треба було б романи писати, художні полотна, а не анонімки.

Пародія на сценарії деяких фільмів
про роботу міліції.

ОПЕРАЦІЯ «БОРОДА», АБО РАНКОВИЙ ЗЛОДІЙ

Дійові особи:

Микола Миколайович } працівники карного
Степан Іванович } розшуку
Валентина }
Борода — квартирний злодій
Літня жінка — перекупка краденого
Дружинники, піонери, таксист

Перша серія

Панорама великого міста. Ранок. Дзеленчать трам-
ваї, шурхотять тролейбуси, обганяючи одна одну, мчать
легкові машини. Зосереджені обличчя людей — усі по-
спішають до праці.

Камера змінює ракурс — і вже перед нами околиця
міста. Одно- і двоповерхові будиночки, сади, шпаківні.

Величезний паркан. В середині подвір'я — котедж з
мансардою. Раптом через паркан летить клунок. З ко-
теджу вибігає огрядна жінка. Квапливо розв'язує клу-
нок, перебирає в ньому речі — хустки, хутряні коміри,
шапки. На хвилю замислюється, потім лізе за пазуху,
виймає гроші, відраховує якусь суму й крізь шпарину
в паркані комусь передає. З-за паркану чути невдоволе-
ний хрипкий басок:

— Щось малувато, шановна...

— Йди, йди з богом, — відповідає жінка, — бо як уз-
нає міліція, то більше дасть...

— Ох, і скнара ж ти. Ну, гаразд, післязавтра о цій
же порі.

— Жінка відказує:

— Усекла. Тільки шапок більше не бери — затова-
рюються. Пожди, пожди. Хочу спитати — телевизор учо-
ра не дивився?

— Ні.

— Ну, й даремно. Показували «Слідство ведуть
Знатоки». Якраз про такого, як ти. Тільки він крав опів-
дні, але все одно тобі було б корисно подивитися — по-
пався, як риба на гачок. А все через любов прокляту...
Ото не зв'язуйся з молодими жінками — незчуєшся, як
виведуть на якихось знатоків...

— Це не твого ума діло, — відказує басок із-за пар-
кану. — Я молодий і здоровий чоловік...

— У тюрмі станеш старим і хворим, ги-ги-ги, — від-
повіла жінка й почимчикувала з клунком до котеджу.

Друга серія

Короткий зміст першої серії. У великому місті з'явився злодій,
який грабує квартири ранком, коли всі на роботі. Крадене передає
перекупці, що живе на околиці міста в приватному будинку.

Дивіться другу серію.

Просторий кабінет. На столі кілька телефонів. За
столом сидять Микола Миколайович і Степан Івано-
вич — у своєму колі один одного називають просто: Ко-
ля і Стьопа. Заходить до кабінету Валентина — експерт-
криміналіст.

— Чому такі невеселі, хлоп'ята? — запитує вона.

— Розумієш, Валю, — каже Микола Миколайович, —
уже п'яте пограбування, а ми ніяк не можемо вийти на
слід злодія...

— А для чого зараз вам його слід? — дивується Ва-
ля. — Він же вас виводить на куди небезпечніших хижа-
ків... Хай ще погуляє — з його допомогою ви скоро ви-
криєте всіх хапуг у нашому місті.

— А що, Колю? — жваво відгукується Стьопа. — Во-
на має рацію...

У цю хвилину задзвонив один із телефонів. Микола Миколайович узяв трубку:

— Що?! Знову пограбування? Кого? Лікаря-протезиста? Так, так. Потерпілий заявив? Ні? Де він? Поїхав в аеропорт? Люди ваші вже там? Ага. Затримати й негайно доправити сюди. Ну, от,— поклавши трубку, мовив Микола Миколайович.— Шосте пограбування. І ніхто з потерпілих не звернувся до нас. Сусіди заявляють. А ти, Валю, молодець — хай поки що попрацює на нас.

Третя серія

Короткий зміст попередніх серій. Оперативні працівники ніяк не можуть напасти на слід квартирного злодія. До всього з'ясовується, що він грабує тільки оселі всіляких хапуг і пройдисвітів. Це настановує слідчих на думку поки що не затримувати його.

Дивіться третю серію.

Знайома околиця міста. Вулицею між приватних будиночків іде чоловік. Середнього зросту. Чорна борідка. Темні окуляри. В руках великий саквояж. На вулиці зграйка піонерів ганяє м'яча. Чоловік з борідкою не звертає на них уваги. Іде собі. А піонери, футболячи м'яч і тримаючись на певній відстані, посуваються за ним. Чоловік зупиняється біля високого паркану, озиррається, в один мент розкриває саквояж, виймає з нього клунок і перекидає через паркан. Один із піонерів, підхопивши м'яч, жене його назад, у напрямку до таксофона...

У кадрі — кабінет Миколи Миколайовича і Степана Івановича. Дзвонить телефон.

— Так, міліція,— відповідає Степан Іванович.— Хто? Піонер Вася? Слухаю тебе, Васю. Так, так. Та ну! Молодець! В якій ти школі вчишся? Велике тобі спасибі.

Кладе трубку. Загадково посміхається. Микола Миколайович не витримує:

— Чого мовчиш?

— Що б ми робили без піонерів — га? Куди твоєму Мегре...

У цей час відчиняються двері кабінету й Валя, експерт-криміналіст, з порога підхоплює його слова:

— ... і без Бороди...

— І ти вже знаєш?! — Стьопа ошелешений.— Звідки?..

— Та вже усе місто знає,— усміхається Валя.— Тільки й розмов, що якийсь бородань грабує квартири шахраїв.

— А для чого ж ми тут сидимо? — розгублено питає Стьопа.— Піонери вистежили крадія. Він справді з борідкою. Крадене передає перекупці на Зеленій, 20. Ось так. Усе шибеники вивідали.

— Стьопа, негайно організувати засідку на Зеленій, 20,— наказує Микола Миколайович.

...Знайомий котедж на околиці міста. У кімнаті мансарди, з вікон якої добре видно всю вулицю, сидять Стьопа і двоє його співробітників. Тут же хазяйка оселі. Вона розгублена й пригнічена. Стьопа вбрався в її одяг — буде виконувати роль підсадної качки.

— Ага, йде, голубок! — радісно вигукує Стьопа, бере мініатюрну рацію й наказує: — Групі захоплення — приготуватися! Операція «Борода» починається.

— Ти ж виходь, коли клунок упаде на подвір'я, інакше облизня спіймаєш,— радить хазяйка.

— Дякую,— відповідає Стьопа.— Суд врахує вашу широсерду допомогу слідству...

Він не зводить погляду з вікна. Раптом вигукує:

— Куди?! — швидко знімає жіночу сукню, хапає рацію: — Всім! Всім! Борода кинувся навтьоки. Йому назустріч іде таксі. Сідає. Машина розвертається... Негайно за ним!

Стьопа вибігає за ворота, на ходу стрибає в оперативну машину.

У кадрі — навпереміну то таксі з Бородою, то машина з оперативними працівниками. Борода просить таксиста натиснути на газ. Те саме повторює і Стьопа. Починаються захопливі перегони. Аж ось у машині оперативників заговорила рація:

— Я — Перший! Усім учасникам операції «Борода»! Наказую: Бороду не брати! Він прямує в аеропорт — доведіть до місця і не чіпайте.

Аеропорт. Злітна смуга. Сріблястий лайнер. Закінчується посадка. З контрольно-пропускного пункту вискакує молодик із борідкою, біжить до літака. Ось він уже на трапі. Обертається — й очам своїм не вірить: оперативні працівники й дружинники стоять шерогою й привітно махають йому руками. Оговтавшись, Борода надсилає їм рукою поцілунок і пірнає в салон літака. Літак бере розгін і злітає.

У кадрі — кабінет «Першого». Оперативники повернулися з аеропорту. «Перший» вітає їх з успішним завершенням операції «Борода».

Стьопа спантеличено дивиться на шефа, потім запитує:

— А все-таки я не розумію: чому ми його не взяли? «Перший» відповідає:

— Так треба. Попросили із сусідньої області, щоб він і в них «попрацював».

Кінець фільму.

ЗМІСТ

Пристрасті космічні	
Лист інопланетянина до землянина	6
У пошуках братів по розуму	9
Сигнал із Всесвіту	13
Пристрасті побутові	
Пенсійний вік	16
«Кіна не буде...»	19
Станьте на моє місце...	22
Промова для Петра Петровича	26
Святкова ілюмінація	28
Трудяга	30
На базарі й коло нього	31
Пристрасті футбольні	
Я собі ціну знаю	38
Філософія в офсайді, або Як у нас пишуть про футбол	40
Футбольний репортаж	43
Пристрасті літературні	
Інтерв'ю із знаменитістю	48
Перша критика	54
Дефіцит часу	55
Не той жанр	57
Операція «Борода», або Ранковий злодій	58

БИБЛИОТЕКА «ПЕРЦА» № 303
Анатолій Яковлевич Шевченко
В ПОИСКАХ БРАТЬЕВ ПО РАЗУМУ
(На українском языке)
Ілюстрації К. Зарубы
Іздателство «Радянська Україна»

Редактор Д. Молякевич

Здано до набору 08.08.85. Підписано до друку 03.10.85. БФ 10554.
70×108/32. Папір газетний. Гарнітура літературна. Високий друк.
2,8 умовн. друк. арк. 2,8 умовн. фарб.-відб. 2,28 обл.-вид. арк.
Тираж 104000 прим. Зам. 04336. Ціна 10 коп.

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна»,
252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Адрес редакції: 252047, Київ-47, ул. Петра Нестерова, 4.

Ордена Леніна комбінат печаті іздателства «Радянська Україна»,
252047, Київ-47, проспект Победи, 50.

З бібліотеки
Веніаміна
Еппеля